

บทที่ 5

การอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านจะแนะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 3 มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านจะแนะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 3 และเพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านจะแนะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา ดังนี้

1. กลุ่มประชากร ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง มีจำนวน 48 คน ประกอบด้วย ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 20 คน ครูผู้สอนอิสลามศึกษา จำนวน 13 คน และ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 15 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi structure interview protocol) ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดแต่เน้นการเจาะลึกของการสัมภาษณ์ (In-depth interview) จากกลุ่มประชากร

3. วิธีการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาถึงรูปแบบ ผลที่เกิดขึ้น อันมีผลมาจากการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านจะแนะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 3 มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ตลอดจนเกณฑ์ในการประเมินประสิทธิผล

3.2 จัดทำเครื่องมือฉบับร่าง โดยกำหนดโครงสร้าง และร่างแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการวิจัย

3.3 นำแบบสัมภาษณ์ เสนอ อาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจพิจารณา และให้ข้อเสนอแนะ

3.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบในด้านการใช้ภาษาและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแล้วปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ

3.5 นำแบบสัมภาษณ์เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อรับคำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์

3.6 นำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ ไปเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอนต่อไปนี้

4.1 ผู้วิจัยกำหนดแผนการสัมภาษณ์ โดยกำหนดระยะเวลาการสัมภาษณ์ และผู้ให้สัมภาษณ์ภาษาที่ใช้ในการสัมภาษณ์และบันทึกการสัมภาษณ์

4.2 ผู้วิจัยนัดหมายแจ้งให้กลุ่มประชากรที่ให้สัมภาษณ์ทราบ เพื่อกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์เชิงลึก

- 4.3 ผู้วิจัยเตรียมเครื่องมือแบบการสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยในการสัมภาษณ์เชิงลึก
  - 4.4 ผู้วิจัยพบผู้ให้สัมภาษณ์ สัมภาษณ์เป็นภาษาไทยและภาษายาวี และบันทึกการสัมภาษณ์เป็นภาษาไทยและภาษายาวีตามแผนการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้
  - 4.5 ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่ได้มา ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน และข้อมูลที่ภาษามลายูถิ่นปัตตานี เขียนเป็นอักษรยาวี และนำมาแปลเป็นภาษาไทย แล้วดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป
5. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) จากการสัมภาษณ์
- 5.1 การบันทึกข้อมูล
  - 5.2 การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและนำเสนอเนื้อหาจากการสัมภาษณ์
  - 5.3 วิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปเนื้อหาจากการสัมภาษณ์ และนำเสนอผลการวิจัยโดยใช้การพรรณนาเชิงวิเคราะห์ต่อไป

สรุปผลการวิจัย

ผลที่ได้จากศึกษา ผู้วิจัยได้พบ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านจะนะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 3 นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านจะนะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 3 ดังนี้
  - 1.1 การจัดหลักสูตร จัดทำหลักสูตรอิสลามศึกษา โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน และคณะกรรมการร่วมกันจัดทำ ยึดหลักสูตรอิสลามศึกษาฟิรฎูอีน ประจำปี พ.ศ. 2548 ของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส ปัตตานี และยะลาเป็นแนวทาง และยึดหลักการอิสลามสอดคล้องกับวิถีชีวิตของมุสลิม ประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้ 8 สาระ ได้แก่ สาระอัล-กุรอาน อัล-หะดีษ อัล-อะกีดะฮฺ (หลักศรัทธา) อัล-ฟิกฮฺ (ศาสนบัญญัติ) อัตตารีค (ศาสนประวัติ) อัล-อัคลาภ (จริยธรรม) ภาษาอาหรับ และภาษามลายู มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และเน้นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ฝึกให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลามและการใช้ชีวิตประจำวัน ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของมุสลิม
  - 1.2 การจัดเวลาเรียน เวลาเรียนร่วมกัน 2 หลักสูตร คือ เวลาเรียนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเวลาเรียนหลักสูตรอิสลามศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ระดับ ประกอบด้วย ระดับอิสลามศึกษาตอนต้นหรืออิบติดาอียะฮฺ (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6) มีเวลาเรียน 400 ชั่วโมงต่อปี จัดเวลาเรียนเป็นรายปี มีเวลาเรียนสัปดาห์ละ 10 ชั่วโมง ระดับอิสลามศึกษาตอนกลางหรือมตะวัสสิฎะฮฺ (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) มีเวลาเรียน 480 ชั่วโมงต่อปี จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค มีเวลาเรียนสัปดาห์ละ 12 ชั่วโมง คละกันระหว่างกลุ่มสาระหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกลุ่มสาระอิสลามศึกษา

1.3 การจัดครูเข้าสอน จัดให้ครูผู้สอนอิสลามศึกษาเข้าสอน ตาม 8 กลุ่มสาระ
อิสลามศึกษา ยึดวุฒิการศึกษา ความรู้ความสามารถด้านศาสนา และความถนัดของครูผู้สอน และ
มีวุฒิการศึกษาด้านศาสนาชั้นชานะวียะฮฺ หรือปริญญาตรี และมีวุฒิการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
หรือปริญญาตรี

1.4 การจัดชั้นเรียน จัดชั้นเรียน 2 ระดับ ประกอบด้วย ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น
หรืออับตาดายะฮฺ ชั้นปีที่ 1-6 ชั้นเรียนเรียนร่วมกับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ระดับ
อิสลามศึกษาตอนกลางหรือมุตะวัสสิฎะฮฺ ชั้นปีที่ 1-3 ชั้นเรียนเรียนร่วมกับระดับชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 1-3

1.5 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1.5.1 ระดับอิสลามศึกษาตอนต้นหรืออับตาดายะฮฺ (ชั้นประถมศึกษาปีที่
1-6) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถอ่าน คิดวิเคราะห์ และการเขียนภาษามลายู ภาษาอาหรับ การอ่านและ
ท่องจำอัล-กุรอาน เป็นทักษะพื้นฐานการเรียนรู้ที่สำคัญในการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น โดยให้ผู้เรียน
สามารถอ่านอัล-กุรอาน จบ 30 ยูซ เน้นการสอนทักษะพื้นฐานสำหรับมุสลิมเพื่อนำไปใช้
ในการปฏิบัติศาสนกิจในชีวิตประจำวัน ตลอดจนให้เรียนรู้ภาษาอาหรับ ภาษามลายู เพื่อเป็นพื้นฐาน
ในการเรียนรู้ศาสนาอิสลามและการสื่อสาร

1.5.2 ระดับอิสลามศึกษาตอนกลางหรือมุตะวัสสิฎะฮฺ (ชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 1-3) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสำรวจความสามารถ ความถนัด ความสนใจของตนเองและพัฒนา
บุคลิกภาพส่วนตน พัฒนาความสามารถ ทักษะพื้นฐานด้านการเรียนรู้และทักษะในการดำเนินชีวิต
ให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม
สามารถเสริมสร้างสุขภาพส่วนตนและชุมชน ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือ
ศึกษาต่อ เน้นการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานมากขึ้น เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจนำไปสู่การปฏิบัติ
จริงให้มากขึ้น และสามารถคิดพิจารณาอย่างมีวิจารณญาณ

1.6 การวัดและประเมินผล การวัดและประเมินผลการเรียน มาตรฐานการเรียนรู้/
ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้อิสลามศึกษา และการประเมินคุณลักษณะ
อันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประเมินผลก่อนเรียน ระหว่างภาคเรียน กลางภาค และ
วัดผลปลายภาค โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรม
การเรียนรู้ การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอน

2. ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม กรณีศึกษา
โรงเรียนบ้านจะแนะ ดังนี้

2.1 ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน

2.1.1 ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานทางอิสลาม ได้แก่ มีความรู้ความเข้าใจ
หลักการอิสลาม อ่านและเข้าใจอัล-ฮาดิซ มีทักษะพื้นฐานในการอ่านและท่องจำอัลกุรอาน และ
มีความเข้าใจและสามารถสื่อสารขั้นพื้นฐานเป็นภาษามลายู และภาษาอาหรับ

2.1.2 ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามหลักอิสลาม ได้แก่ มีมารยาท
ตามแบบอิสลาม ได้แก่ การสลาม การเดิน การพูด การรับประทานอาหาร แต่งกายสุภาพตาม
หลักการอิสลาม รักความสะอาด และสามารถปฏิบัติตามแนวทางอิสลาม ได้แก่

การละหมาดวันละ 5 เวลา การดูอาอ การถือศีลอด และรักการอ่านอัล-กุรอาน มีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีความประหยัดต่อออม มีความรับผิดชอบ มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น และไม่มีพฤติกรรมเสี่ยง

2.2 ผลที่เกิดขึ้นกับครูและผู้บริหาร

2.2.1 ครู มีทัศนคติในการจัดการเรียนการสอนตามความต้องการของผู้เรียนและชุมชน มีขวัญและกำลังใจการปฏิบัติงาน และรักท้องถิ่น

2.2.2 ผู้บริหาร มีความร่วมมือกับชุมชนการจัดการศึกษาบนพื้นฐานความต้องการของชุมชน มีขวัญและกำลังใจการปฏิบัติงาน และรักท้องถิ่น

2.3 ผลที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนภาพรวม

โรงเรียนพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาสอดคล้องตามความต้องการของท้องถิ่น เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการเรียนอิสลามศึกษา และมีผู้เรียนเพิ่มจำนวนมากขึ้น

2.4 ผลที่เกิดขึ้นกับชุมชน

ชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียนและการจัดการศึกษาของรัฐ ชุมชนให้ความสำคัญและเข้ามามีบทบาทในการร่วมจัดการศึกษาและกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน และให้ความร่วมมือและช่วยสอดส่องดูแลผู้เรียน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านจะแนะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 3 ครั้งนี้ มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านจะแนะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 3 ดังนี้

1.1 ผลการวิจัยพบว่า การจัดทำหลักสูตร จัดทำหลักสูตรอิสลามศึกษา โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน และคณะกรรมการจัดทำ ยึดหลักสูตรอิสลามศึกษาฟัรฎูฮีน ประจําสมัย พ.ศ. 2548 ของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส ปีตตานี และยะลาเป็นแนวทาง และยึดหลักการอิสลามสอดคล้องกับวิถีชีวิตของมุสลิม ประกอบด้วยมาตรฐานการเรียนรู้ 8 สาระ ได้แก่ สาระอัล-กุรอาน อัล-หะดีษ อัล-อะกีดะฮฺ (หลักศรัทธา) อัล-ฟิกฮฺ (ศาสนบัญญัติ) อุตตารีค (ศาสนประวัติ) อัล-อัคลาก (จริยธรรม) ภาษาอาหรับ และภาษามลายู มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และเน้นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ฝึกให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลาม และการใช้ชีวิตประจำวันที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของมุสลิม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า หลักสูตรเกิดขึ้นบนพื้นฐานของความต้องการของชุมชน ให้โรงเรียนดำเนินการจัดทำหลักสูตรที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตตามวิถีทางของมุสลิม หลักสูตรที่ต้องการให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่ประสงค์ที่เป็นแบบอิสลาม เน้นให้ผู้เรียนนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตตามแนวทางของอิสลาม เรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางและอิสลามศึกษาร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความพร้อมของโรงเรียนและชุมชน

สอดคล้องกับงานวิจัยของพิชญ์ ก่อเกียรติยากุล (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ในเขตการศึกษา 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในเขตการศึกษา 2 ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำกลุ่มบุคคลในองค์กรทางการศึกษา และผู้นำกลุ่มบุคคลในองค์กรชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในเขตการศึกษา 2 ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับรูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในเขตการศึกษา 2 ซึ่งได้สังเคราะห์ขึ้นตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ กล่าวคือ ด้านการบริหารและการจัดการ เห็นด้วยกับการที่จะให้กระทรวงการศึกษามีอำนาจน้อยลง แต่จะมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนด นโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษาให้กับสถานศึกษาในสังกัด ด้านหลักสูตร เห็นด้วยกับการให้สถานศึกษามีหน้าที่ต้องจัดทำสาระของหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง โดยให้ชุมชนและท้องถิ่น มีส่วนร่วม ในการพัฒนาหลักสูตรและจัดทำแผนการเรียนที่หลากหลาย สอดคล้องกับสภาพความพร้อมและความต้องการของผู้เรียนและชุมชนบริหารการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพดำเนินการตามระบบเทียบโอนผลการเรียน สถานศึกษาสามารถจัดทำสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและความต้องการของผู้เรียนและชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของจุมพล ทองใหม่ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การดำเนินงานบริหารจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษาในโรงเรียนรัฐบาล สู่การจัดการศึกษาตามความต้องการของชุมชน กรณีศึกษา โรงเรียนศิริราชูร์สามัคคี อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี ซึ่งได้สรุปไว้ว่า การจัดการเรียนรู้หลักสูตรอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐนั้นเป็นความต้องการของชุมชน และประสบความสำเร็จได้ด้วยความร่วมมือของชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของฝ่ายโครงการสอนศาสนาอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2 (สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2, 2527 : 74) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ผลการดำเนินงานตามโครงการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนและโรงเรียนที่มีต่อการเปิดสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และเพื่อศึกษาผลการเรียนวิชาอิสลามศึกษาที่มีผลต่อคุณธรรมของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อโครงการสอนศาสนาอิสลามผู้ปกครองนักเรียน ร้อยละ 100 เห็นด้วยกับการที่ทางราชการจัดให้มีโครงการสอนศาสนาอิสลามและเห็นว่าหลักสูตรอิสลามศึกษาที่ใช้อยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา มีความเหมาะสมแล้ว ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของชุมชนและมีความต้องการให้เพิ่มเวลาเรียนให้มากขึ้น

1.2 ผลการวิจัยพบว่า การจัดเวลาเรียน เวลาเรียนร่วมกัน 2 หลักสูตร คือ เวลาเรียนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเวลาเรียนหลักสูตรอิสลามศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ระดับ ประกอบด้วย ระดับอิสลามศึกษาตอนต้นหรืออิตาอียะฮฺ (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6) มีเวลาเรียน 400 ชั่วโมงต่อปี จัดเวลาเรียนเป็นรายปี มีเวลาเรียนสัปดาห์ละ 10 ชั่วโมง ระดับอิสลามศึกษาตอนกลางหรือมุตะวัสสิฎะฮฺ (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) มีเวลาเรียน 480 ชั่วโมงต่อปี จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค มีเวลาเรียนสัปดาห์ละ 12 ชั่วโมง คละกันระหว่างกลุ่มสาระหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกลุ่มสาระอิสลามศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การจัดเวลาเรียน

เกิดขึ้นบนพื้นฐานความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนและชุมชน จัดเวลาเรียนร่วมกันของเวลาเรียนตามหลักสูตรแกนกลาง และจัดเวลาเรียน 10-12 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ สำหรับอิสลามศึกษานั้น เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจทั้งทางด้านความรู้ทางด้านสามัญและอิสลามศึกษา และเป็นการเพิ่มเติมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้หลักการตามวิถีชีวิตของมุสลิม เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติด้านอิสลามศึกษาได้มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของฝ่ายโครงการสอนศาสนาอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2 (สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2, 2527 : 74) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ ผลการดำเนินงานตามโครงการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนและโรงเรียนที่มีต่อการเปิดสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และเพื่อศึกษาผลการเรียนวิชาอิสลามศึกษาที่มีผลต่อคุณธรรมของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อโครงการสอนศาสนาอิสลาม ผู้ปกครองนักเรียน ร้อยละ 100 เห็นด้วยกับการที่ทางราชการจัดให้มีโครงการสอนศาสนาอิสลามและเห็นว่าหลักสูตรอิสลามศึกษาที่ใช้อยู่ในโรงเรียนประถมศึกษามีความเหมาะสมแล้ว ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของชุมชนและมีความต้องการให้เพิ่มเวลาเรียนให้มากขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของเฉลิมพล และชัน (2550 : 111-114) ได้ทำวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เขตภาคกลางสรุปผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เขตภาคกลางตามความเห็นของครูในด้านการจัดการเรียนการสอน จากการวิจัยพบว่า ปัญหาที่พบมากที่สุดคือปัญหาเกี่ยวกับเวลาเรียน เช่นเวลาเรียนในแต่ละคาบมีน้อย ตารางเรียนไม่เหมาะสมกับเนื้อหาการเรียนการสอนบูรณาการทำให้คาบเรียนเพิ่มขึ้นและเวลาในแต่ละคาบน้อยลง รองลงมาคือปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม เช่น เด็กอ่อนมากเกินไปในบางห้อง แต่ละห้องมีเด็กมากเกินไป และนักเรียนขาดความเอาใจใส่ต่อการเรียน รวมทั้งมีความรู้พื้นฐานต่างกัน ทำให้มีปัญหาในการสอนของครูและมีปัญหาในการรับรู้ของเด็ก

1.3 ผลการวิจัยพบว่า การจัดครูเข้าสอน จัดให้ครูผู้อิสลามศึกษาเข้าสอน ตาม 8 กลุ่มสาระอิสลามศึกษา ยี่ดุษฎีการศึกษา ความรู้ความสามารถด้านศาสนา และความถนัดของครูผู้สอน และมีวุฒิการศึกษาด้านศาสนาชั้นชานะวีเยฮฺ หรือปริญญาตรี และมีวุฒิการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือปริญญาตรี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูผู้อิสลามศึกษาเป็นปัจจัยหลักที่จะทำให้หลักสูตรหรือการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาสำเร็จ ดังนั้นครูผู้สอนอิสลามศึกษาจำเป็นต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถด้านการสอนอิสลามศึกษาโดยตรง ต้องมีวุฒิการศึกษาด้านอิสลามศึกษา ตามความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของคำ พาหอม (2529 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง “ปัญหาการสอนวิชาอิสลามศึกษาในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาสภาพปัญหาในการบริหารหลักสูตรอิสลาม ตลอดจนการติดตามและประเมินผลโรงเรียนที่เปิดสอนศาสนาอิสลาม เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการนำหลักสูตรไปใช้และเพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการเรียนการสอนอิสลามศึกษาผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) ปัญหาเกี่ยวกับครูและวิทยากรผู้สอนอิสลามศึกษา พบว่า การยอมรับและความเชื่อถือของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อวิทยากร

เป็นปัญหาสำคัญที่สุด รองลงมาคือวิทยากรไม่มีวุฒิทางครู วิทยาการขาดความรู้และทักษะด้านภาษาไทย และสอดคล้องกับงานวิจัยของนงลักษณ์ หะยีมะสาและ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของครูสอนศาสนาอิสลาม” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของครูสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี เพื่อเปรียบเทียบระดับปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา เพื่อรวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะในการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา ผลการวิจัยสรุปประเด็นสำคัญได้ว่า ระดับปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของครูสอนศาสนาอิสลาม จำแนกตามอายุ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในตำแหน่ง พบว่า 1) ครูสอนศาสนาอิสลามที่มีอายุตั้งแต่ 31 ปีลงมา และอายุตั้งแต่ 32 ปีขึ้นไปมีระดับปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านของการบริหารหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร และการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร อยู่ในระดับมาก 2) ครูสอนศาสนาอิสลามที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าอนุปริญญา วุฒิการศึกษา อนุปริญญาและวุฒิการศึกษาปริญญาตรี มีระดับปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านของการบริหารหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร และการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร อยู่ในระดับมาก 3) ครูสอนศาสนาอิสลามที่มีประสบการณ์ในตำแหน่งน้อยกว่า 5 ปีประสบการณ์ในตำแหน่งตั้งแต่ 5-10 ปี และประสบการณ์ในตำแหน่งมากกว่า 10 ปี มีระดับปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านของการบริหารหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร และการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร อยู่ในระดับมาก

1.4 ผลการวิจัยพบว่า การจัดชั้นเรียน จัดชั้นเรียน 2 ระดับ ประกอบด้วย ระดับอิสลามศึกษาตอนต้นหรืออิตาอียะฮ์ ชั้นปีที่ 1-6 ชั้นเรียนเรียนร่วมกับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ระดับอิสลามศึกษาตอนกลางหรือมตะวัสสิฎะฮ์ ชั้นปีที่ 1-3 ชั้นเรียนเรียนร่วมกับระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การจัดชั้นเรียนของชั้นเรียนระดับอิสลามศึกษาและชั้นของระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาว่ากันนั้น เป็นความต้องการของผู้ปกครองและชุมชนที่ต้องการให้การเรียนรู้ในชั้นเรียนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสายสามัญและศาสนา สอดคล้องกับงานวิจัยของเฉลิมพล และชัน (2550 : 111-114) ได้ทำวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เขตภาคกลางสรุปผลการวิจัยได้ว่า แนวทางการแก้ไขที่พบมากที่สุดคือ เพิ่มคาบเวลาและจัดทำปฏิบัติเวลาการเรียนการสอนรวมถึงแจ้งให้ครูทราบ รองลงมาคือให้มีเด็กเก่งปนในห้องเรียนด้วยเพื่อจะได้ช่วยเหลือกันลดจำนวนเด็กในแต่ละห้อง และปรับให้นักเรียนสนใจการเรียนโดยใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย และจัดให้มีการเรียนปรับพื้นฐานก่อนสำหรับเด็กที่มีความรู้พื้นฐานน้อย

1.5 ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1.5.1 ผลการวิจัยพบว่า ระดับอิสลามศึกษาตอนต้นหรืออิตาอียะฮ์ (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถอ่าน คิดวิเคราะห์ และการเขียนภาษามลายู ภาษาอาหรับ การอ่านและท่องจำอัล-กุรอาน เป็นทักษะพื้นฐานการเรียนรู้ที่สำคัญในการศึกษา

ในระดับที่สูงขึ้น โดยให้ผู้เรียนสามารถอ่านอัล-กุรอาน จบ 30 ยุซ เน้นการสอนทักษะพื้นฐานสำหรับมุสลิมเพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติศาสนกิจในชีวิตประจำวัน ตลอดจนให้ผู้เรียนรู้ภาษาอาหรับภาษามลายู เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ศาสนาอิสลามและการสื่อสาร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การจัดการกิจกรรมการเรียนอิสลามศึกษาระดับอิสลามศึกษาตอนต้น เน้นการสอนทักษะพื้นฐานสำหรับมุสลิมตามความต้องการของผู้ปกครองของผู้เรียนและชุมชน เน้นกระบวนการฝึกปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถปฏิบัติได้จริง นำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของฝ่ายโครงการสอนหลักสูตรอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 2 (ม.ป.ป. : 22) ได้ทำวิจัยเรื่อง ผลการดำเนินงานโครงการสอนหลักสูตรอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐ จากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ว่า ด้านการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนอิสลามศึกษา มีการอบรมครูผู้สอนเกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตรและครูผู้สอนจัดทำหลักสูตรอิสลามศึกษาร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านอิสลามศึกษา มีการจัดทำแผนการเรียนรู้ และศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล ในขณะที่เดียวกันมีการสอนซ่อมเสริมให้กับนักเรียนที่เรียนอ่อนและนักเรียนที่เรียนดี นอกจากนี้ครูผู้สอนยังจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นกระบวนการกลุ่มและจัดกิจกรรมที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียนและที่สำคัญยิ่งครูผู้สอนทุกคนมีการแทรกคุณธรรมจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของคำ พาหอม (2529 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ปัญหาการสอนวิชาอิสลามศึกษาในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาสภาพปัญหาในการบริหารหลักสูตรอิสลาม ตลอดจนการติดตามและประเมินผลโรงเรียนที่เปิดสอนศาสนาอิสลาม เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการนำหลักสูตรไปใช้และเพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการเรียนการสอนอิสลามศึกษาผลการวิจัยสรุปได้ว่า 3) ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการสอน พบว่ามีปัญหาสำคัญ 5 ประการ คือการใช้สื่อประกอบการสอน ความสัมพันธ์ระหว่างวิชาอิสลามศึกษากับวิชาอื่น เช่น วิชาดนตรี นาฏศิลป์ความเข้าใจของวิทยากรในเรื่องจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาของหลักสูตรกับกิจกรรมประกอบการสอน และเรื่องวิธีการวัดผลตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้

1.5.2 ผลการวิจัยพบว่า ระดับอิสลามศึกษาตอนกลางหรือมตะวัสตีญะฮฺฮุ (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสำรวจความสามารถ ความถนัด ความสนใจของตนเองและพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตน พัฒนาความสามารถ ทักษะพื้นฐานด้านการเรียนรู้และทักษะในการดำเนินชีวิต ให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถเสริมสร้างสุขภาพส่วนตนและชุมชน ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ เน้นการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานมากขึ้น เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจนำสู่การปฏิบัติจริงให้มากขึ้น และสามารถคิดพิจารณาอย่างมีวิจารณญาณ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง เพิ่มทักษะพื้นฐานด้านการเรียนรู้ เน้นฝึกปฏิบัติมากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติจริง ตามความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน ผู้เรียนต้องสามารถนำไปใช้ในชีวิตและสังคมอย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของซุหมัยยะห์ สาและ (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง บทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังในการจัดการเรียนการสอนของวิทยากรอิสลามศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดยะลาพบว่าจากข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ตามความเห็นของวิทยากรอิสลามศึกษา ดังนี้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

มีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทที่เป็นจริงมากที่สุด คือ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอยู่ในระดับปานกลางและวิธีการยังไม่หลากหลายรองลงมาคือจัดทำแผน การสอนและดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนที่กำหนดไว้อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับ บทบาทที่คาดหวังมากที่สุด คือจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สมบูรณ์หลากหลาย ครอบคลุม กระบวนการที่วางไว้และมีการสอนซ่อมเสริมให้แก่ักเรียนที่มีปัญหาด้านการเรียนโดยเพิ่มชั่วโมง เรียน รองลงมาคือการจัดอบรมด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อจะได้นำวิธีการที่หลากหลาย มาปรับใช้กับการเรียนการสอนต่อไปด้านสื่อการเรียนการสอน มีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ บทบาทที่เป็นจริงมากที่สุด คือสื่ออิสลามศึกษามีน้อย ไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน และสื่อที่ใช้อยู่ ต้องออกแบบประมาณของตนเอง รองลงมาคือผลิตสื่อตามความรู้ความสามารถของตนเอง ขาดการ ชี้แนะสำหรับบทบาทที่คาดหวังมากที่สุด คือ ต้องการให้เขตพื้นที่หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสนับสนุนสื่อ อิสลามศึกษาให้กับโรงเรียน เช่นภาพโปสเตอร์ บัตรคำ ซีดี ชุดการสอน เป็นต้น และรองลงมา คือ ต้องการให้มีการจัดอบรมการออกแบบและผลิตสื่อการเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของเฉลิม พล และชัน (2550 : 111-114) ได้ทำวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการเรียนการสอนอิสลามศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เขตภาคกลางสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ครูสอนอิสลามศึกษาเห็นว่าสภาพการดำเนินการเรียนการสอนอิสลาม ศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณา รายข้อพบว่าอยู่ในระดับมาก 2 รายการ และอยู่ในระดับปานกลาง 12 รายการ และสอดคล้องกับ งานวิจัยของสำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2 (ม.ป.ป. : 79-85) ได้ทำการประเมินคุณภาพ การเรียนการสอนอิสลามศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษ เขตการศึกษา 2 ผลการประเมินพบว่า การใช้วิธีสอนและการจัดกิจกรรมนั้น โดยเฉลี่ยวิธีและกิจกรรมที่ครูสอนอิสลามศึกษาจัดมาก ได้แก่ การบรรยายเนื้อหาตามบทเรียน การบรรยายแล้วสาธิต การอธิบายประกอบการซักถามวิธีสอนและ กิจกรรมที่ครูจัดน้อยได้แก่ การเล่นเกมหรือบทบาทสมมติ การเล่นเกม การจัดนิทรรศการ ปัญหาเกี่ยวกับวิธีสอน และกิจกรรมโดยทั่วไปผู้สอนเห็นว่ามีปัญหาในเรื่องความรู้ในเรื่องเทคนิค วิธีสอนและการจัดกิจกรรม ทำให้ผู้สอนใช้วิธีการแบบเดิมซ้ำแล้วซ้ำอีก ทำให้น่าเบื่อ การสอน แต่ละครั้งผู้สอนไม่ได้ประเมินผลว่าสอนบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่ เพราะจุดมุ่งหมายจะเป็นเชิงทิศ แก่ครู ถ้าครูขาดการประเมินผลแล้ว ครูไม่สามารถจะทราบได้ว่า ได้เดินไปตามทิศทางที่ต้องการ หรือไม่ ดังนั้นในการสอนแต่ละครั้งครูควรจะได้มีการบันทึกการสอนอย่างง่ายและมีการประเมินผล ด้วยในทุกๆ ครั้งที่มีการสอน ด้านการบริหารหลักสูตร ผู้บริหารใช้กลยุทธ์ในการดึงมวลชนในท้องถิ่น มาร่วมกิจกรรมในโรงเรียน มีการจัดนิทรรศการทางวิชาการที่แสดงผลงานของนักเรียนเพื่อสร้าง ศรัทธาต่อผู้ปกครอง ส่วนด้านการนิเทศ ควรมีการเพิ่มพูนความรู้วิชาอิสลามศึกษา ความรู้ด้านเทคนิค การนิเทศแก่ผู้นิเทศ เพื่อให้มีการนิเทศอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่องและตรงกับความต้องการของ ผู้รับผิดชอบ

1.6 ผลการวิจัยพบว่า การวัดและประเมินผล การวัดและประเมินผลการเรียน มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้อิสลามศึกษา และการประเมิน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประเมินผลก่อนเรียน ระหว่างภาคเรียน

กลางภาค และวัดผลปลายภาค โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกต พฤติกรรมการเรียนรู้ การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การวัดผลและประเมินผลเน้นพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกต พฤติกรรมการเรียนรู้ การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอน เน้นการประเมินสภาพจริง วัดและประเมินผลจากการปฏิบัติจริงจากการเข้าร่วมกิจกรรมเน้น การฝึกทักษะพื้นฐานการในดำรงชีวิตตามวิถีชีวิตของมุสลิม ตามความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของซุμμัยยะห์ สาและ (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง บทบาทที่เป็นจริงและ บทบาทที่คาดหวังในการจัดการเรียนการสอนของวิทยากรอิสลามศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดยะลาพบว่าจากข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ตามความเห็นของวิทยากรอิสลามศึกษา ดังนี้ ด้านการวัดและประเมินผล มีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทที่เป็นจริงมากที่สุด คือ ทำ การวัดและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริงและรองลงมาคือทำการวัดและประเมินผลผู้เรียนอย่าง หลากหลายวิธีการ โดยจัดทำเป็นระยะ ๆ เพื่อปรับความยากง่ายของเนื้อหาสำหรับบทบาทที่คาดหวัง มากที่สุด คือต้องการให้มีแบบวัดและประเมินผลผู้เรียนที่เป็นมาตรฐานสามารถนำไปใช้ได้ในทุกระดับ และมีการวัดและประเมินผลในระดับเขตพื้นที่ จังหวัด และระดับชาติและรองลงมาคือ ต้องการวัด และประเมินผลผู้เรียนให้ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด อย่างหลากหลายวิธีการ และครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัยจากเอกสารและงานวิจัยที่ได้เสนอมาในตอนต้นสามารถ สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นหัวใจหลักของการจัดการศึกษา การเรียนการสอนในฐานะเป็น ระบบมีกระบวนการ ได้แก่ การวางแผนการสอน การดำเนินการสอน การใช้สื่อในการจัดการเรียน การสอน และการวัดและประเมินผล ดังนั้น พฤติกรรมการเรียนการสอนจึงวิเคราะห์ออกมาในเชิง ระบบ ซึ่งในงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่แล้วจะให้ความสำคัญกับกระบวนการ การจัดการเรียนการสอนทั้งสี่ด้านดังกล่าว บางด้านเช่น การวางแผนการสอน และการดำเนินการสอน ยังมีปัญหาอยู่ในระดับต้น ๆ อาจเป็นเพราะครูผู้สอนขาดประสบการณ์ด้านการสอน บางด้านเช่น การใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ยังมีปัญหาในระดับรองลงมา อาจเป็น เพราะขาดทักษะและความต่อเนื่องในการปฏิบัติสำคัญอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนอิสลามศึกษาจะต้อง คำนึงถึงการจัดการเรียนการสอนและควรได้รับการพัฒนา อบรมทางวิชาชีพ เพื่อพัฒนาให้เกิด ประสิทธิภาพด้านการจัดการเรียนการสอน การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ก็เพื่อจะได้ทราบถึงสภาพและ ปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร ซึ่งจะทำให้ ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับทราบข้อเท็จจริง และหาทางป้องกัน แก้ไขได้ถูกต้องและดำเนินการสอนได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของเฉลิมพล และชน (2550 : 111-114) ได้ทำวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับ มัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เขตภาคกลางสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้ ด้านการวัดและการประเมินผล ครูสอนอิสลามศึกษาเห็นว่าสภาพการดำเนินการเรียนการสอนอิสลาม ศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณา รายข้อพบว่าอยู่ในระดับมาก 3 รายการ และอยู่ในระดับปานกลาง 16 รายการ ส่วนแนวทางการ แก้ไขที่พบมากที่สุดคือ ใช้วิธีการวัดประเมินผลตามสภาพจริงเน้นการปฏิบัติจริงและจัดให้มีการวัด และประเมินผลในด้านการอภิปรายหรือรายงานหน้าชั้นเพิ่มขึ้น รองลงมาคือให้มีการวัดประเมินผล

ตามรายจุดประสงค์และต้องมีการตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง และทำให้เป็นมาตรฐานโดยจัดรูปแบบและเวลาการประเมินให้ชัดเจนยิ่งขึ้นและเน้นให้นักเรียนได้ทำข้อสอบในเชิงอธิบาย

2. ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านจะนะ ณงนี้

2.1 ผลการวิจัยพบว่า ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานทางอิสลาม และผู้เรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามหลักอิสลาม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เป้าหมายหลักของหลักสูตรอิสลามศึกษา เน้นให้ผู้เรียนต้องมีพื้นฐานทางอิสลาม และพฤติกรรมที่สมบูรณ์ตามหลักอิสลาม เพื่อดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข ตามความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนและชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยฝ่ายโครงการสอนศาสนาอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2 (สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2, 2527 : 74) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ผลการดำเนินงานตามโครงการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนและโรงเรียนที่มีต่อการเปิดสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และเพื่อศึกษาผลการเรียนวิชาอิสลามศึกษาที่มีผลต่อคุณธรรมของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผลการเรียนวิชาอิสลามศึกษา การวิเคราะห์คะแนนผลการทดสอบวิชาอิสลามศึกษาในภาคความรู้ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า อยู่ในเกณฑ์สูงกว่าระดับความพอใจเพียงเล็กน้อย ทั้งนี้ อาจมีสาเหตุมาจากครูสอนศาสนาอิสลาม ยังด้อยในความรู้ความสามารถของการจัดกระบวนการเรียนการสอน เนื่องจากบุคคลเหล่านี้ไม่เคยเรียนในสถาบันที่เกี่ยวข้องกับอาซีฟครุมา ก่อนเพียงแต่ผ่านการอบรมเพียง 10 วัน เท่านั้น และผลการเรียนวิชาอิสลามศึกษา ที่มีต่อคุณธรรมของหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 พบว่า หลังจากเรียนวิชาอิสลามศึกษาแล้ว นักเรียนมีคุณธรรมในทุก ๆ ด้าน ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ได้มุ่งหวังไว้คุณธรรมที่นักเรียนมีมากที่สุด คือ การปฏิบัติตนเป็นผู้มีความพอดี กล่าวคือ กล้าคิด กล้าทำ กล้าพูดและตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผล ซึ่งในส่วนของคุณธรรมที่นักเรียนมีน้อยที่สุดนี้ สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของ ผู้ปกครองนักเรียน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนไม่ได้เน้นให้มีคุณธรรมในส่วนนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยอมรวิรัช นาคทรพร และคณะ (2550 : 161) ได้ทำการวิจัยเรื่อง โครงการวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน/ผู้เรียน เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ตัวเด็กอย่างเด่นชัด โดยเฉพาะการได้เรียนรู้ในกิจกรรมที่หลากหลายรูปแบบตอบสนองความต้องการของเด็กและสอดคล้องกับมิติวัฒนธรรม เช่น เด็กได้เรียนศาสนาที่สามารถเทียบวุฒิได้ เด็กได้เรียนพหุวัฒนธรรมที่ทำให้เห็นความสัมพันธ์ของการเรียนรู้ความแตกต่างระหว่างศาสนา ได้เรียนอาชีพที่ตนเองสนใจ ได้เรียนกิจกรรมต่าง ๆ ที่ให้โอกาสและทางเลือกการเรียนรู้ของเด็ก เด็กหลายโรงเรียนสะท้อนถึงผลกระทบของโครงการที่ทำให้พวกเขาได้โอกาสการเรียนรู้ศาสนาที่ไม่ต้องเรียนซ้ำซ้อน แต่ “เรียนรู้อย่างพอเพียง” และรวมถึงการเปิดพื้นที่การเรียนรู้ให้เด็กที่ นอกเหนือจากการเรียนรู้ในตำราปกติ แต่สามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ใหม่ ๆ ทำให้พวกเขาหันกลับไปเรียนรู้จากชุมชน ความรู้ชาวบ้านท้องถิ่น ได้พัฒนาศักยภาพตนเองในมิติอื่น ๆ เช่น ได้ฝึกทักษะอาชีพหรือเรียนรู้กิจกรรมอื่น ๆ ที่มีใช้เพียงแข่งขันเรียนต่อ เป็นต้น ที่สำคัญ กิจกรรมศึกษาชุมชนใน R1D1

ทำให้เด็กหลายโรงเรียนได้กลายเป็นนักวิจัยรุ่นเยาว์ที่ต้องเข้าไปศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน โลกทัศน์ และความคาดหวังของพ่อแม่ชุมชนตนเองด้วย

2.2 ผลการวิจัยพบว่า ผลที่เกิดขึ้นกับครูและผู้บริหาร ครู มีทัศนคติในการจัดการเรียนการสอนตามความต้องการของผู้เรียนและชุมชน มีขวัญและกำลังใจการปฏิบัติงาน และรักท้องถิ่น และผู้บริหาร มีความร่วมมือกับชุมชนการจัดการศึกษาบนพื้นฐานความต้องการของชุมชน มีขวัญและกำลังใจการปฏิบัติงาน และรักท้องถิ่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารและครูเป็นกลไกหลักที่ให้จัดการศึกษาตามหลักสูตรอิสลามศึกษามีบทบาทสำคัญที่ขับเคลื่อนโรงเรียนให้ดำเนินไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ซึ่งผู้บริหารและครูได้จัดการศึกษาอิสลามศึกษาตามความต้องการของชุมชนแล้ว ครูและผู้บริหารมีแนวทางที่จะพัฒนาการศึกษาต่อไป สอดคล้องกับ งานวิจัยอมรวิชัย นาคทรพรพ และคณะ (2550 : 161) ได้ทำการวิจัยเรื่อง โครงการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจาก โครงการการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตัวบุคคล โครงการไม่เพียงได้ผลลัพธ์ในเชิงรูปแบบและ ทางเลือกการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นในสามจังหวัดภาคใต้ตามวัตถุประสงค์โครงการ แต่ยังนำไปสู่ การเปลี่ยนแปลงทั้งระดับนโยบายและตัวบุคคล นับตั้งแต่ตัวครูที่เกิดการปรับตัวในการทำงาน “เข้าถึง” ชุมชน เกิดการเปลี่ยนทัศนคติ และวิธีการทำงานที่หันมาออกแบบการจัดการเรียนรู้และ กิจกรรมทางเลือกต่าง ๆ บนพื้นฐานความต้องการของเด็กและชุมชนมากขึ้น การพัฒนาครูใน โครงการได้นำไปสู่การเสริมสมรรถภาพครู ได้รับการเสริมศักยภาพการเป็นครูนักวิจัยที่สามารถ จัดการเรียนรู้ควบคู่ไปกับการศึกษาและติดตามงานอย่างเป็นระบบ เกิดการพัฒนาครูแกนนำจน สามารถเป็น “พลังของโรงเรียน” และเป็น “พลังเครือข่ายครู” ในพื้นที่ภายในจังหวัดของตนเอง และ เครือข่ายข้ามจังหวัด เกิดเครือข่ายครูแกนนำในพื้นที่ (ทั้งที่เคยเป็นนักวิจัยเดิมในโครงการ วพร. และ นักวิจัยรุ่นใหม่ที่เกิดจากกระบวนการวิจัยและพัฒนาในโครงการ) เป็นครูแกนนำในโรงเรียนต่าง ๆ ที่ พัฒนาตนเองสู่การเป็นนักวิจัยและพี่เลี้ยงการสอน นอกจากนี้ การดำเนินงานวิจัยมีส่วนทำให้ผู้บริหาร ต้องหันไปทำงานกับชุมชนมากขึ้น ออกแบบการศึกษาและพัฒนาการจัดการศึกษาบนฐาน ความต้องการของท้องถิ่นชุมชนยิ่งขึ้น ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการแบบ โรงเรียนเป็นฐานที่อิงกับชุมชนยิ่งขึ้น (community-based school management) นำไปสู่ การสร้างระบบการทำงานกับชุมชนใหม่ ด้วย “กระบวนการศึกษาและเสริมสร้างความสัมพันธ์ชุมชน” ที่วิธีการทำงานศึกษาชุมชนของโครงการทำให้โรงเรียนได้รู้จักและเข้าใจพลวัตรชุมชนยิ่งขึ้น เกิด สานสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชน

2.3 ผลการวิจัยพบว่า ผลที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน โรงเรียนพัฒนาการจัดการเรียน การสอนอิสลามศึกษาสอดคล้องตามความต้องการของท้องถิ่น เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดการเรียนอิสลามศึกษา และมีผู้เรียนเพิ่มจำนวนมากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชน มีทัศนคติที่เดียวกันที่ต้องให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรมบนพื้นฐานของมุสลิมที่ดี เข้าใจ ร่วมกันพัฒนา ช่วยเหลือ กิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน สามัคคีปรองดองความสัมพันธ์ที่ ดีระหว่างกัน ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดเห็นบนหลักคิดของความสันติสุขร่วมกัน สอดคล้องกับ งานวิจัยอมรวิชัย นาคทรพรพ และคณะ (2550 : 161) ได้ทำการวิจัยเรื่อง โครงการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจาก

โครงการ การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนก่อให้เกิดการพัฒนา ระบบงานด้านต่างๆ อาทิ การพัฒนาระบบการพัฒนาครูและสร้างขวัญกำลังใจแก่ครู ให้ครูสามารถ จัดการเรียนรู้ และมี “เพื่อนคู่คิด” ช่วยกันทำงาน เกิดพัฒนาระบบการเรียนการสอน การจัด การหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ต่างๆ ให้สามารถปรับปรนให้สอดคล้องกับความรู้ท้องถิ่นได้ สามารถพัฒนาระบบการนิเทศ มีพี่เลี้ยงและเพื่อนช่วยเพื่อนในการช่วยติดตามให้ความช่วยเหลือครู รวมถึงเกิดระบบดูแลผู้เรียนเพื่อเฝ้าระวังและดูแลผู้เรียนทั้งในภาพรวมและการดูแลผู้เรียนรายบุคคล นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระดับจังหวัดและระดับที่มประเทศขึ้นคือความรักความสามัคคี และความกล้าหาญ และมี “ใจเดียวร่วมกัน” กับโรงเรียนและชุมชนในท้องถิ่น ที่หวังจะเห็น การเปลี่ยนแปลงที่ดีที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนอย่างไรก็ตามเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบ ในภาคใต้ ทำให้การดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง ต้องปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์การทำงานให้เท่าทันต่อ สถานการณ์ในพื้นที่ ผลกระทบในเชิงลบทำให้งานบางครั้งไม่เป็นไปตามแผน แต่ในเชิงบวก ก็กลายเป็นการช่วยให้เกิดกระบวนการคิดและยุทธศาสตร์ “แผนฉุกเฉิน” หรือ “แผนสำรอง” เพื่อรองรับความไม่แน่นอนและความไม่คาดคิดจากสถานการณ์ก่อการร้ายในพื้นที่

2.4 ผลการวิจัยพบว่า ผลที่เกิดขึ้นกับชุมชน ชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียนและ การจัดการศึกษาของรัฐ ชุมชนให้ความสำคัญและเข้ามามีบทบาทในการร่วมจัดการศึกษาและ กิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน และร่วมมือและสอดคล้องดูแลผู้เรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ชุมชนมี บทบาทสำคัญที่จะช่วยเกื้อหนุนให้โรงเรียนดำเนินไปได้อย่างดียิ่งขึ้น เมื่อชุมชนมีความเข้าใจ ร่วมมือ พัฒนาการจัดการศึกษาในโรงเรียน คอยสอดคล้องดูแลผู้เรียน ร่วมกิจกรรมของโรงเรียนอย่าง มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ก่อเกิดความรักความสามัคคีอย่างมีความสุขและยั่งยืน สอดคล้องกับ งานวิจัยอมรวิรัช นาคทรพรพ และคณะ (2550 : 161) ได้ทำการวิจัยเรื่อง โครงการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจาก โครงการการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชุมชน คือชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียนและการศึกษาของ ภาครัฐ เห็นความสำคัญและเข้ามามีบทบาทในการร่วมจัดการศึกษาอย่างเด่นชัด เช่น การออกแบบ กิจกรรมการเรียนรู้ การเป็นทีมนิเทศติดตามงาน เป็นคณะกรรมการประเมินและพัฒนาแผนงาน โรงเรียน เป็นวิทยากรร่วมชั้นเรียน ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงร่วมพัฒนาระบบกลไกเฝ้าระวังปัญหา และร่วมดูแลผู้เรียน โรงเรียนได้รับการยอมรับจากชุมชนยิ่งขึ้น (จากเดิมที่ถูกมองว่าเป็น “ซากอเลาะซีเย” (โรงเรียนของชาวสยาม) เป็น “ซากอเลาะเกีตอ” (โรงเรียนของเรา) เกิดเครือข่าย และประชาคมการเรียนรู้ในพื้นที่ เช่น เครือข่ายครู ผู้บริหาร เครือข่ายผู้ปกครองและคณะกรรมการ สถานศึกษาในโรงเรียนต่าง ๆ ที่มีบทบาทในการร่วมออกแบบการศึกษาของโรงเรียน และมี ส่วนร่วมในการให้ข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1.1 โรงเรียนควรจัดหลักสูตรอิสลามศึกษา 8 สาระอิสลามศึกษา มีคุณขณะอันพึงประสงค์ตามหลักอิสลาม และเน้นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของมุสลิม ผู้บริหาร ครู และชุมชน ต้องร่วมกันวิเคราะห์หลักสูตรและพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อความยืดหยุ่นสอดคล้องกับการนำไปปฏิบัติจริงในการดำเนินชีวิตตามวิถีทางของมุสลิม
- 1.2 โรงเรียนควรจัดเวลาเรียน 2 หลักสูตรคละกัน ระหว่างหลักสูตรอิสลามศึกษา และหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน ไม่ต้องแยกเป็นหลักสูตรอิสลามศึกษาภาคเช้าหรือบ่าย เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งด้านสามัญและศาสนา โดยไม่แปลกแยกออกจากกัน
- 1.3 โรงเรียนควรจัดครูเข้าสอน ตาม 8 สาระอิสลามศึกษา โดยยึดหลักความรู้ ความสามารถ ความถนัด เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ และควรมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีด้านศาสนาและสามัญ เพื่อเป็นยกระดับคุณภาพการศึกษาในสาระอิสลามศึกษา
- 1.4 โรงเรียนควรจัดชั้นเรียนร่วมกันระหว่างหลักสูตรอิสลามศึกษาและหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีคุณภาพทั้งด้านศาสนาและสามัญ สามารถเลื่อนชั้นเรียนได้พร้อมกัน และควรมีปรับพื้นฐานด้านสาระอิสลามศึกษาให้กับผู้เรียนที่ย้ายมาจากชั้นก่อนที่จะจัดชั้นให้กับผู้เรียนด้วย
- 1.5 โรงเรียนควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการเกิดทักษะพื้นฐานด้านอิสลามศึกษา สามารถใช้ภาษามลายู อาหรับในการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ และเน้นการสาธิตฝึกปฏิบัติจริง เน้นกิจกรรมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติจริงนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ตามวิถีทางมุสลิม
- 1.6 โรงเรียนควรการวัดผลและประเมินผล ตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามสภาพจริง โดยการสังเกต ร่วมกิจกรรม และทดสอบควบคู่กับการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง และสร้างเครื่องมือวัดผลที่สามารถวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ
- 1.7 โรงเรียนควรพัฒนาให้ผู้เรียน เกิดทักษะพื้นฐานทางอิสลาม และมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามหลักอิสลาม ตามหลักสูตรอิสลามศึกษาควบคู่กับหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน โดยเน้นการปฏิบัติ และสร้างประสบการณ์จริง
- 1.8 โรงเรียนควรให้ครูและผู้บริหาร มีทัศนคติที่ดีต่อการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา สร้างขวัญและกำลังใจ และสานสัมพันธ์ที่ระหว่งครู ผู้บริหาร และชุมชน โดยผ่านกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
- 1.9 โรงเรียนควรพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาอย่างต่อเนื่อง ค้นหาคำตอบความสมตุลระหว่างหลักสูตรอิสลามศึกษากับหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานที่ดีที่สุดสำหรับผู้เรียน และชุมชน

1.10 โรงเรียนควรสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนให้มากที่สุด เนื่องจากชุมชนจะเป็นเกราะป้องกันให้กับผู้เรียน ผู้ปกครอง ครู และผู้บริหาร ที่จะช่วยสอดส่องดูแลช่วยเหลือกัน และกัน ร่วมมือกันพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษา ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

2.2 ควรศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม กรณีศึกษาเฉพาะประเด็นพฤติกรรมของผู้เรียน เพื่อจะได้ทราบผลที่เกิดด้านพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

2.3 ควรศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม กรณีศึกษาเฉพาะประเด็นด้านปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา ในโรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

Prince of Songkla University
Pattani Campus